

תצא ב

ספרי איז, אז דער חיוב פון מעקה קומט באלד ווי מ'ווערט די בעלים פון שטוב (נאך פארן אריינקלייבן זיך אין איר) —

פארוואס איז די תורה מרמז דעם דין הנ"ל אין מעקה דורכן לשון „תבנה בית חדש“ — פון וועלכן ס'איז משמע אז דער חיוב מעקה איז נאך ביי א „בית חדש“⁸ — און גיט דורך א לשון וואס זאל מדגיש זיין אז דער חיוב מעקה איז חל (אויף יעדן בית) גלייך ווי דער בית קומט אין זיין רשות?

(ב) ווייטער אין פסוק¹ שטייט דער טעם⁹ אויף עשיית מעקה — „כי יפול הנופל ממנו“. איז גיט פארשטאנדיק: דער פסוק ווארנט דאך דא קעגן (און פאר) דער נפילה — היינט ווי רופט אים דער פסוק שוין אן „(יפול) הנופל“?

די גמרא¹⁰ ענטפערט אויף דעם: ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית .. אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב. אבער דעם ענטפער בריינגט רש"י בפירושו על התורה, וע"ד לימוד הפשט בפשוטו של מקרא, איז דער תירוץ לכאורה גיט גלאטטיק — „נופל“ איז פירושו (גיט אז „ראוי זה ליפול“, נאך) ל' הוה ושם התואר — „נופל“ ממש¹¹.

שבספרי גלמד זה מתבית „בית“ — „בית מ"מ" — לאו דוקא אלא כלומר בית חדש מ"מ" (ספרי דבי רב שם לפניו. תולדות אדם שם). אבל לכאורה דוחק לפרש כן בלשון הספרי.

(8) ויל"ע בצפני הנ"ל דמפרש, בשעת חדושו דהיינו בשעת בנינו.

(9) כפשוטו של כתוב. אבל ראה לקמן בפנים סעיף ר' (ובהערה 48) ע"ד ההלכה.

(10) שבת לב, א. פרש"י עה"פ בפרשתנו.

(11) בראב"ע (ועד"ז בעוד מפרשים) כאן, נקרא

א. וועגן דער מצוה פון מעקה זאגט דער פסוק¹: (א) כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך. איז גיט מובן: פאר-וואס שטייט „בית חדש“² — דער דין³ איז דאך, אז מען איז מחויב במעקה גיט נאך ווען מ'בויט א נייע הויז, נאך אויך ווען מ'קויפט א (אלטע) הויז (אז א מעקה) וכיו"ב?

אין ספרי⁴ שטייט: משעת חדשתו⁵ עשה לו מעקה — אז דער חיוב צו מאכן א מעקה ווערט (גיט ערשט נאכן אריינגלייבן זיך אין דעם בית, אזוי ווי מזוזה, נאך) גלייך ווי דער בית ווערט אויפגע-בויט⁶ — „משעת חדשתו“.

דער לשון הכתוב איז אבער נאך אלץ גיט גלאטטיק⁷: וויבאלד דער אויפטו פון

(1) פרשתנו כב, ח.

(2) זה שהפסוק מתחיל „כי תבנה בית“ (אף שגם בקנאו כו' חייב במעקה) — י"ל בפשטות כי דיבר הכתוב בהווה (כלל פשוט גם) בפשוטו של מקרא (ראה רש"י משפטים כא, כח. כב, יז. שם, כא. שם, ל. ובכ"מ. וראה לקריש ח"י ע' 130 ואילך).

והקושיא שבפנים היא — למה נאמר „בית חדש“ שתיבה זו היא יתור לשון וגם נותן מקום לטעות שבא ללמד שחייב מעקה הוא דוקא בבית חדש.

(3) ספרי עה"פ.

(4) עה"פ.

(5) ביליש כאן: חדושו.

(6) ספרי דבי רב לספרי. וראה צפני לרמב"ם ה"ל ברכות פ"א ה"ב וה"ל תרומות ד, ב (נעתק בצפני עה"פ כאן). ובתולדות אדם לספרי מפרש: כשהוא חדש לו יוכנס לדור בו. ואכ"מ.

(7) נוסף לזה שדרשת הספרי היא דעת יחיד (רבי) ורבנן פליגי עלי' [ולכן לא הובא ברמב"ם * כו'] — ספרי דבי רב שם (וראה גם מגדל עוז לרמב"ם ה"ל רוצח פ"א ה"ג).

בספרי דבי רב שם, דלרבנן איצטריך „בית חדש“ לומר שכל שהוא חדש לדידי אציג דלא בנאו. ואף

(*) אבל להעיר מצפני שבהערה הקודמת.

אין שכל גופא הערט זיך אן ווי ער איז א חסר און מוז אנקומען צו למעלה מן השכל.

און אזוי איז עס אויך, להבדיל, אין תורה: נגלה דתורה איז אראפגעקומען בהתלבשות ביז אין הבנת ותפישת שכל אנושי, ביז אפילו פון אן אינו יהי-די¹⁵; און כדי אז מען זאל געדיינקען אז תורה — אויך נגלה דתורה — איז שכל אלקי, האט דער אויבערשטער אויסגע-שטעלט געוויסע ענינים פון נגלה דתורה אין אזא אופן, אז מען זאל זיי נישט קענען פארשטיין לתכליתם¹⁶ סיידן ווען מ'לערנט די ענינים ווי זיי ווערן נתבאר אין פנימיות התורה, וואס איז שכל אלקי בגלוי; און דורך דעם באנעמט מען אז תורה האט זיך נאך אנגעטאן אין שכל אנושי, אבער במהותה איז זי שכל אלקי שלמעלה מנבראים¹⁷.

ווי'ל אז איינער פון די ענינים הנ"ל איז אויך דער פסוק וועגן מצות מעקה¹⁸: לויטן ביאור פנימי פון ענין המעקה וועט ווערן פארשטאנדיק אז „בית חדש“ איז אן ענין עיקרי אין דעם תוכן פנימי פון מעקה, דער חיוב פון מעקה איז פארבונדן מיט „בית חדש“;

ועד'ז וועט ווערן פארשטאנדיק דער לשון „יפול הנופל“ — אז נאך איידער ער פאלט אראפ (פון „גגך“) איז ער שוין א „נופל“.

(15) אלא שבזה י"ל שזהו בכדי שתהי' הבחירה חפשיית. ואכ"מ.

(16) להעיר מהכלל (רשבים ב"ב נב, ריש ע"ב. ועוד) דבמקום שחטיק הש"ס „קשיא“ אין זה מבטל הדיו. עדי' (לדעת כמה) בשתק רב (ביצה ו, א. וראה הנסמך בסה"מ תשי"ז ע' 102). וכירב.

(17) ראה אגה"ק סי' כו.

(18) ובכ"ז הביאם רש"י עה"ת, כמו שמביא כמה פירושים שאינם (גלאטיים) פשוטים כ"כ, מביא ב' (ויותר) פירושים מפני הקושי שבכאורא מהם: ועוד.

ב. עס שטייט אין פרקי דר"א¹², אז דער טעם וואס דער אויבערשטער האט באשאפן די וועלט אין אן אופן, אז דער רוח צפונית איז נישט פארענדיקט גע-ווארן [כמאמר¹³: עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת], איז ווייל טאמער וועט קומען איינער און זאגן „הוא אלקה“, וועט מען אים ענט-פערן „יבא ויגמור את הפנה הזאת שהנחתה כו“.

ד.ה. כדי אז די נבראים זאלן נישט האבן קיין טעות און מיינען אז זיי דארפן נישט אנקומען צום בורא עולם ומנהיגו, צו דאס וואס איז העכער פון זיי, האט דער אויבערשטער זיי באשאפן אזוי, אז זיי האבן אין זייער מציאות א חסרון, וועלכן זיי אליין קענען נישט משלים זיין; ובמילא פילן זיי ווי זיי מוזן אנקומען צו א כח עליון.

דאס זעלבע איז אויך בנוגע דער מציאות פון „שכל“: כדי אז א מענטש — א בעל שכל — זאל זיך נישט איינריידן אז מיט זיין שכל קען ער אלץ פארשטיין, האט דער אויבערשטער אין אים מטיבע געווען, אז ער מוז אנקומען צו העכער-פון-שכל [לדוגמא: צו פארשטיין א שכל מוז מען פריער תופס זיין די מושכלות ראשונות און כללי החכמה, וואס לויט די כללים קומט מען צו צו מסקנת השכל והסברה — אבער די כללים גופא זיינען נישט מוכרח מצד השכל]¹⁴; ד.ה.

על שם סופו .. ומלות רבות לאין מספר נקראו על שם סופם. אבל הא גופא צריך ביאור — למה יקראו על שם סופם (וכנראה גם להראבי"ע אין פירושו וודאי אצלו וכהמשך ביאורו: ולא נדע אם כן דרך הלשון, או הוא דברי נבואה) ?

(12) פ"ג. וראה ג"כ רבותינו בעה"ת (הדר זקנים) וחזקוני ר"פ בראשית.

(13) ר"א — ב"ב כה. סע"א ואילך.

(14) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 561. ולהעיר ממר"ג ח"א פנ"א. ועוד.

באוארעניש פון „מעקה“, (איז דער פסוק ממשיך) „כי יפול הנופל ממנו“ —

היות אז די עבודה איז ביים מענטשן פארבונדן מיט דער תנועה פון ירידה²⁶ ונפילה²⁷ לגבי זיין פריערדיקן מצב [וואָרם די התעסקות אין גשמיות העולם איז ע"ד ווי כללות ירידת נשמתו לעוה"ז], דעריבער איז עלול אז די גשמיות העולם וועט אים אויך אראפֿ-נידערן פון זיין מדריגה. און אויב ער וועט ביי זיין בויען א „בית חדש“ ניט זיין זהיר ביותר, וועט ער ניט נאָר ניט קענען מעלה זיין די גשמיות און מאַכן דערפון רוחניות, נאָר אדרבה, די גשמיות וועט נאָך פאָרגרעסערן זיין ירידה ונפילה — „יפול הנופל“.

ד. „בית“ ווערט אויך, לפעמים, גע-מיינט דער גוף האדם²⁸, און אין עבודת ה' נעמט עס אַרױם די עבודה כללית פון „בירורים“ — צו מברר זיין דעם גוף וחלקו בעולם; און די עבודה ווערט אָנגערופן „בית חדש“ — ווייל א) די נשמה קודם ירידתה למטה האָט קיין מושג ניט כזה — און ב) אין דער עבודה קומט דער אמת'ער „חידוש“.

וע"ד ווי עס רעדט²⁹ זיך בנוגע דער התהוות פון עולם הזה הגשמי — אַז

ג. חז"ל זאָגן¹⁹ „ביתו זו אשתו“, ביי — ווי ר' יוסי האָט געזאָגט²⁰ „מימי לא קריתי לאשתי אשתי .. אלא לאשתי ביתי“. און דאָס איז דער פירוש פנימי אין „כי תבנה בית חדש“, דער זמן פון התחלת חיי נישואין²¹, ווען אַ מענטש נעמט אויף זיך די „רחיים בצוארו“²² — די התעסקות מיט פרנסה גשמית²³, אדם חורש אדם זורע²⁴

זאָגט תורה „כי תבנה בית חדש ועשית מעקה גוי“; וויבאלד אַז דאָס איז א „בית חדש“ — אַ נייער סדר ועבודה אין וועלכער מאַיז ניט איינגעוואוינט — דאָרף מען מאַכן א „מעקה“: עס זיינען ניט גענוג די זהירות'ן וואָס מ'האָט גע-האָט אין די פריערדיקע אופני עבודה, נאָר מען מוז אויף זיך אָננעמען נייע גדרים וסייגים²⁵ — מ'דאָרף מאַכן פרי-שע צאָמען אין מחשבה, אין דיבור און אין מעשה.

און דער טעם פאָרוואָס עס פאָדערט זיך דוקא ביי דער עבודה חדשה די

(19) משנה ריש יומא. וראה בגמרא שם יג, א. לקריש חז"ז ע' 172 ואילך.

(20) שבת קיח, ב. נח' בלקריש שם (סעיף ג-ד).
(21) ולהעיר, שב"פ (ז, כב, יג, רמב"ם ריש הל' אשיות. ובסוה"מ"צ (מ"צ ריג) מביא הכתוב כד, א. וראה חינוך מצוה תקנב) נאמרה מצות קידושין. ולקמן בפרשה (כד, ה) „כי יקח איש אשה חדשה גוי נקי יחי' לביתו שנה אחת גוי“.
ולהעיר, שנישואי כ"ק מריח אדמור' היו ביום י"ג אלול, ר' עש"ק פ' תצא (כמו קביעות שנה זו — תשל"ח) תרנ"ז — פרשת „כי יקח איש אשה חדשה גוי“.

(22) ראה הל' תית לאדהיז פ"ג סעיף א' ואילך, ושי"נ.

(23) ולהעיר מע"ח (שמ"ב פ"ד. שער המצות וס' הליקוטין כאן) דמעקה ענינה המסך בין אצילות ובי"ע.

(24) ברכות לה, ב. וממשיך: תורה מה תהא עלי.

(25) ראה עדי' לקריש ח"ב ע' 385 ואילך. ולהעיר מלקריש נצבים נב, סעיף.

(26) דחתן חזון דרגא' (תוי"א קו, א. לקרי' שה"ש בתחילתו. ובכ"מ). וראה יבמות (סג, א): נחית דרגא נסיב איתחא.

(27) ויומקס יוטר על פי הפירוש הפנימי ד. יפול הנופל קאי על הניצוצות קדושה (ראה לקמן סעיף ד' — ד. תבנה בית חדש' קאי על כללות עבודת הבירורים) שנפלו למטה ע"י שבה"כ דתהו (ראה ע"ח כ"ר שם) ואם כשכאים (בהשגח"ט) ליד האדם ולא יזככם ויעלה אותם לשרשם — הרי יפלו עוד למטה יותר.

(28) ד"ה ויבא עמלק תפריח ספ"א.

(29) שרש מצות התפלה פכ"ה ואילך (וראה תוי"א

צ, ב). ובכ"מ. וראה לקמן הערה 34.

ה. כשם ווי די עבודה איז בדרך התחדשות, אזוי אויך איז עס בנוגע דעם אדם העובד:

דער עילוי וואס טוט זיך אויף אין דעם אדם דורך אנדערע אופני עבודה איז אן עילוי שבכר: אבער דורך דער עבודה צו מברר זיין גשמיות העולם ווערט דער אדם נתעלה אין אן אופן של „חידוש“ — באין ערוך ³⁷.

און נאכמער: די עבודה טוט אויף אויך א חידוש למעלה, כביכול (כמחזיל ³⁸ הכל בידי שמים חוץ מיר'ש. ועי' מחזיל ³⁸ „מוסיפין כח בגבורה של מעלה“) — דורך דער עבודה צו מאכן א „דירה לו (ית') בתחתונים“ ³⁹, ווערט דאס די „דירה נאה“ וואס איז „מרחיב(ין) דעתו של אדם“ ⁴⁰ — „אדם העליון“ כביכול ⁴¹.

מצד סדר השתלשלות איז דא א „הגבלה“ כביכול למעלה בנוגע דער המשכת אור אלקי בעולם — ס'איז דא דער אור אלקי וואס קען נמשך ווערן אין וועלט און ס'איז דא אן אור וואס איז העכער פון עולמות, און נאך א העכערער אור וואס איז ניט בגדר העולמות כלל ⁴² —

כאטש עס זיינען דא כמה מדריגות אין סדר השתלשלות וואס ווערן נתהוו בדרך התחדשות פון זייער שורש ומקור

[דער כללות האור שלאחרי הצמצום איז אן ענין פון התחדשות ³⁰; א"ק ווערט אנגערויפן „אדם דבריא“ (יש מאין) ³¹; „כלים“ דאצילות זיינען אן ענין פון יש מאין ³²; ועל אחת כו"כ עולם הבריאה ³³]

פונדעסטוועגן, איז אמיתיות ענין החידוש ³⁴ דוקא אין דער התהוות פון עולם הזה הגשמי, וכמאמר הידוע ³⁵ אן די התהוות הגשמיות מן הרוחניות — אין לך יש מאין גדולה מזה.

און עדי' איז אויך ביי דער עבודה מיט דברים גשמיים: וויבאלד אן גשמיות האט קיין ערך ניט לגבי רוחניות, קומט אויס, אן די עבודה צו מברר זיין גשמיות העולם און מאכן דערפון רוחניות, איז אן ענין פון התחדשות ³⁶;

און דעריבער איז דער אופן העבודה מרומז אין „תבנה בית חדש“: דאס איז די עבודה צו אויפטאן א „חידוש“ אין דעם „בית“ — זה הגוף, און דערמיט גופא בויט מען אויף א „בית“ ודירה לו ית'.

(37) ראה ספר הערכים-חביד כרך א' ע' אהבת ה' — ההוספה שבה ע' נהיב סעיף ד', ושי"נ. ועוד.

(38) ברכות לג, ב. ושי"נ.

(38*) איכיר פ"א, לג. וראה ספרי ברכה לג, ה.

(39) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפלי'.

(40) ברכות נז, ב.

ולהעיר ממרזיל (יבמות טג, רע"א), כל אדם שאין לו קרקע (לכנות עליו שידור ב"י — תודיה שאין שם) אינו אדם. ויש לקשר זה עם הידוע (ראה המשך תרס"ז ס"ע ז' ואילך. ע' תמו. ועוד) שהכוונה דדירה בתחתונים היא בעצמותו ית' למעלה מכל גילויים.

(41) להעיר מלקמן ע' 384-5.

(42) ראה לקרית ראה ביאור לדיה אחרי פ"ב. ר"ה ד"ה וחי' ביום ההוא פ"ב וה. ברכה ד"ה מזמור שיר (הב') פ"א. ובכ"מ.

(30) ראה ספר הערכים-חביד כרך ג' ע' אוא"ס (א) סעיף י', ושי"נ.

(31) מאריא א, לב. וראה ספר הערכים-חביד בערכו סעיף ג' (וראה שם ס"ז בתחילתו), ושי"נ.

(32) ראה השיטות בזה בספר הערכים-חביד כרך ד' ע' אורות דספירות — „פשיטותם ו„ציורים“ סעיף ג', ושי"נ.

(33) ד, אין אצלנו בליקט בהוצאת היש מאין אלא לשון ברא" (רמב"ן ר"פ בראשית).

(34) להעיר ד, אין ערוך' הוא דוקא „בעוה"י (נת') בהמשך תער"ב (ח"ב ע' אקנא. איקנה. ח"ג ע' איתמב ואילך. ועוד). סדיה אין ערוך לך תרצ"ד (תשי"א). (ועוד).

(35) ראה עיקרים מאמר א' פרק כג.

(36) ראה בארוכה בב"ז לקו"ש ח"ז ע' 22 ואילך (ובהערה 73, 79 שם). ח"ב ע' 74 ואילך. ושי"נ.

דערמיט קען מען מסביר זיין דעם טעם פנימי פון דעם, וואס דער סיום הפסוק „ולא תשים דמים בביתך“ (כי יפול הנופל ממנו) איז ע"ד ההלכה ניט (נאר) א נתינת טעם אויף מצות מעקה, נאר א ציווי בפ"ע⁴⁶ [ווי עס שטייט אין ספרי:] ועשית מעקה לגגך מצות עשה, ולא תשים דמים בביתך מצות לא תעשה] —

ווייל דער ענין פון מעקה איז ניט נאר א גדר וסיג צו באווארענען נפילת האדם („יפול הנופל“), נאר ס'איז אויך אן ענין המוכרח אין אויפטאן א „בית חדר“ — דער חידוש ועילוי שלא בערך אין דעם אדם (און למעלה כביכול).

ז. די הוראה מכל האמור בנוגע לפועל:

מען דארף וויסן, אז מען טאר זיך ניט אפשליסן פון וועלט, נאר מען מוז בויען א „בית“, מאכן א דירה לו ית' בתחתונים; ואדרבה, דורך דער „ירידה“ אין דעם אופן העבודה ווערט דערנאך די אמת'ע „עלי“, עס ווערט אויפגעטאן א חידוש למטה און א חידוש למעלה, כנ"ל.

לאידך גיסא דארף מען וויסן, אז כדי צו מאכן פון גשמיות א כלי צו רוחניות מוז מען מאכן א „מעקה“, וואס דאס מיינט, אז ער בלייבט בהבדלה פון גשמיות העולם. ער פארנעמט זיך טאקע מיט עניני העולם, אבער זיי האבן ביי אים ניט קיין תפיסת מקום (ובמילא בלייבט ער „מובדל“ פון זיי). ווייל ער ווייס (און פילט), אז זיין גאנצע

און דורך דער עבודה פון אידן ווערט אויפגעטאן א „הרחבה“ ו„חידוש“, אז אויך דער אור וואס איז ניט בגדר העולמות כלל [ביז אויך דער אור וואס איז העכער פון דעם אור שה' ממלא מקום החלל לפני הצמצום]⁴⁷ ווערט נמשך למטה.

ו. די „כלי“ צו אן ענין של „חידוש“ איז — ביטול. וכידוע⁴⁸ בענין העליות, אז ווען די עלי איז באין ערוך לגבי דער פריערדיקער מדרגה מוז פאר דער עלי זיין ביטול, וואס דורכדעם ווערט מען א כלי צו דער עלי (ע"ד דער ענין ה„עמוד“ ו„נהר דינור“ וואס מ'דארף דורכגיין בשעת מאיז עולה פון ג"ע התחתון צו ג"ע העליון⁴⁹).

און דאס איז אויך דער פנימיות'דיקער תוכן פון „מעקה“: אין די גדרים וסייגים — די „מעקה“ — וואס א איד שטעלט אויף בעבודתו, זאגט זיך ארויס די תנועה פון ביטול⁴⁶ וקבלת עול, וואס מאכט אים פאר א כלי הראוי' צום „בית חדר“⁴⁷.

(43) ראה המשך תרס"ז ע' ד. תסת ואילך. ועוד.

(44) ראה תורא ז, ג. המשך תרס"ז ע' יב ואילך. יח ואילך. ובכ"מ.

(45) ראה תורא שם. צו, א. המשך הניל ע' טו. ובכ"מ.

(46) ראה ארת' להה"מ עה"פ: מחיצה לגגך רצה לומר לגדלות שלך... שלא יגבה לבך. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ד ע' 141 ואילך.

(47) להעיר מהמבואר בהמשך תרס"ז (ד"ה אחרי הא תלכו ואילך) בענין עבד פשוט, שעבודתו היא (לא מצד גילוי אור, כ"א) מתוך קביע וירש וביטול בתכלית, ומשריז היא באופן של התחדשות, ועי"ז נעשה הדירה לו ית' בתחתונים שהיא המשכת אור חדש, עיי"ש בארוכה.

ועפ"ז (דמעקה שייכת לעשיית הדירה לו ית') יש לבאר ע"פ פנימיות הענינים זה שחיוב (מ"ע ד) מעקה הוא רק ב.בית דירה (ספרי כאן. רמב"ם הל' רוצח רפ"א. שו"ע ח"מ ר"ס תכו. שו"ע אה"ט חלק ח"מ הל' שמירת גוף ונפש כ"ר סעיף א').

(48) ראה לקו"ש (ח"ב ע' 385. ח"ט ע' 138 הערה 28) — שעפ"ז מתורץ פסק הרמב"ם (הל' ברכות פ"א ה"ח. שם ה"ב) דמברכין על עשיית מעקה, אף שלפנ"ז (שם ה"ד) פסק ד.דברים שהם משום סכנה אין מברכין עליהם, עיי"ש.

דער „פול הנופל“ (כנ"ל סעיף ג'), נאָר נאָכמער, עס דאַרף זיין די „מעקה“ אויך צוליב זיינע ענינים לא טובים בעבר (וואָס קענען שטערן דעם אויפשטעלן דעם „בית חדש“). וואָרום וויבאַלד ער דאַרף נתעלה ווערן אין אַן עילוי שלא בערך, איז ניט מספיק די פריערדיקע תשובה, נאָר עס דאַרף זיין אַ העכערע תשובה⁵², לפי ערך דעם עילוי פון דעם „בית חדש“.

ט. און אזוי אויך איז עס בנוגע דעם תוכן ענין המעקה, לויט ווי ס'האָט זיך פריער גערעדט — די הבדלה פון עולם הזה:

מען קען טענה'ן: וויבאַלד אַז איצט הויבט זיך אַן דער „רחיים בצוארו“ ע"פ תורה⁵³ — איז ווי קען מען ביי אים מאַנען אַז ער זאל בלייבן בהבדלה פון גשמיית העולם?

דאַרף מען וויסן, אַז אדרבה: דער תכלית פון נישואי איש ואשה למטה איז, עס זאל זיין „זכו (און) שכינה שרוי ביניהם“⁵⁴, דאָס זאל ברענגען צו דעם „בית חדש“, נישואי איש ואשה אין רוחניות — צווישן אידן מיטן אויבערשטן⁵⁵.

וואָס אין דעם זיינען דאָ צוויי ענינים⁵⁶: (א) די קידושין צווישן אידן מיטן אויבערשטן — ד.ה. דאָס וואָס אידן זיינען מיוחד מיט אלקות. (ב) דאָס וואָס דורך דעם איז „אסר לה אכולי עלמא כהקדש“⁵⁷ — ער ווערט קדוש

התעסקות מיט עניני העולם איז נאָר בכדי צו אויספירן די כוונה העליונה צו מאַכן אַ דירה לו ית' בתחתונים⁵⁸.

ח. פון דעם איז אַ הוראה מיוחדת פאַר די וואָס גרייטן זיך צו „תבנה בית חדש“ אין דעם זין פון חיי נישואין (כנ"ל סעיף ג'):

מען זעט דערפון דעם גודל הענין פון חיי נישואין. נישואין פון יעדן אידן איז אַן ענין כללי ניט נאָר פאַר אים, אין זיינע חיים הפרטיים, נאָר אויך מצד למעלה כביכול. וויבאַלד אַז דעמאלט הויבט זיך אַן זיין (עיקר) עבודה צו מאַכן אַ דירה לו ית' בתחתונים, טוט עס אויף דער „מרחיבין דעתו של אדם“ דלמעלה כביכול, אַ המשכת אור חדש, כנ"ל⁵⁹.

לאידך, דאַרף מען אַבער וויסן, אַז דער וועג צו אויפבויען דעם „בית חדש“ מוז האָבן דעם מאַכן אַ „מעקה“ — אַנ-נעמען נייע גדרים וסייגים.

לכאורה: וויבאַלד אַז חתן מוחלין לו על כל עונותיו⁶⁰, איז ניט (אזוי) נויטיק צו באַוואַרענען זיך מיט גדרים וסייגים וכו', וואָרום זיינע פריערדיקע ענינים לא טובים זיינען דאָך אַפגעווישט געוואָרן.

זאָגט מען אים, אדרבה: ניט נאָר דאַרף ער זיך באַוואַרענען אויף להבא — ווייל מצד דער ניט-רגילות אין דער עבודה אין עולם הזה קען ח"ו ווערן

(49) להעיר מלקושי חיי ע' 103 ואילך.

(50) ולהעיר, תכלית של נישואין הוא פיר, שענינם — המשכת א"ס למטה (ראה לקרי' שה"ש מ, א, ובארוכה — שמח תשמח תרנ"ז ע' 5 ואילך).

(51) ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג. מדרש שמואל פ"ז. פרש"י וישלח לו, ג. וראה רמ"א אה"ע ס"י סא וניכ שם (ולקושי ח"ה ע' 170) — שזה שייך לענין התשובה.

(52) כמבואר בתניא פכ"ט (לו, ב).

(53) ראה הנסמך לעיל הערה 22.

(54) סוטה יז, א.

(55) דכל שה"ש מיוסד ע"ז, כידוע בדבריל.

(56) ראה פסע"נ כללים ע' קדושין, ושי"ג. וראה

לקמן סע' 217 ואילך.

(57) קידושין ב, ריש ע"ב.

ומובדל פון עניני העולם. וואָרום ווי גע-
רעדט פריער, זיין גאַנצע התעסקות מיט
עניני העולם איז נאָר „לסגל לבעלה“⁵⁸

— צו אויספירן די כוונה העליונה פון
מאַכן אַ דירה לו ית' בתחתונים.

(משיחת ש"פ תצא, יג אלול*, תשי"ד)

58) ראה דב"ר פ"א, ו. וראה בארוכה לקו"ש
חכ"ב ע' 52 ואילך. ס' השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 661
ואילך (והערה 115 שם).

* יום נישואי כ"ק מו"ח אדמו"ר (בשנת תרנ"ז).
ראה לעיל הערה 21.

תצא ג

וויבאלד אז אלע ענינים פון תורה זיינען בתכלית הדיוק, זעט מען טאקע אז אין קידושי כסף דריקט זיך אויס דער תוכן וענין כללי פון קידושין (נאכמער ווי אין קידושי שטר וביאה), כדלקמן.

ב. אין גמרא' איז דא נאך א לימוד אז האשה נקנית בכסף — פון „ויצאה חנם אין כסף“, אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר (כשיוצאה ממנו) ומאן ניהו אב¹⁰.

ויש לומר אז אין דעם גדר פון קידושי כסף איז פאראן א חילוק, צי מ'לערנט דאס אפ פון „כי יקח איש אשה שבי פרשתנו, אדער פון ויצאה חנם אין כסף“¹¹ —

ובהקדים, וואס בנוגע לקידושי כסף קלערט דער ראנאטשאווער¹²: „אם העי-לה הוא הקנין ועיז מתקדשת או להי-

א. פון די פסוקים בפרשתנו, כי יקח איש אשה ובעלה גר ויצאה גר והיתה לערנט מען אפ אז „האשה נקנית בכסף בשטר ובביאה“. כסף לערנט מען אפ פון „כי יקח איש אשה“¹³; פון „ובעלה“ לערנט מען אפ אז נקנית בביאה; און שטר ווערט ארויסגעלערנט פון „ויצאה והיתה — מקיש היתה לזה ליציאתה מזה מה יציאתה מזה בשטר אף היתה לזה בשטר“.

אע"פ אז אן אשה קען ווערן מקדשת דורך יעדן פון די „שלוש דרכים“, פונ-דעסטוועגן איז „נהגו כל ישראל לקדש בכסף או בשוה כסף“¹⁴. וייל אז דאס איז מתאים מיט דעם וואס קידושי כסף איז דער ערשטער קנין וואס ווערט געזאגט — אפגעלערנט פון פסוק, „כי יקח“.

(1) כד, א"ב. וראה הפסוקים שהביא הרמב"ם בריש ה'ל' אישות; סהמ"צ מ"ע ר"ג; פיהמ"ש ריש קידושין. חינוך מצוה תקנב. וראה שינויי נוסחאות ברמב"ם בהוצאת פרענקל שם. ואכ"מ.
(2) בספרי עה"מ. וראה קידושין ד, ב ואילך. ירושלמי ריש קידושין. וראה בהערה 1 ובהערה הבאה.

(3) כ"ה בספרי, ועד"ז בירושלמי שם. ובבבלי (שם ד, ב) מוסיף. אין קיחה אלא בכסף וכה"א נהתי כסף הפרדה קח ממני. וראה שם ב, א ואילך. ובקה"ע שם מפרש כן בירושלמי. וראה בירושלמי שם להלן (הובא בהערה 10).

(4) כ"ה בספרי, בבלי וירושלמי שם. אבל לר' יוחנן (שם ט, ב. ועד"ז בירושלמי שם בתחלתו) נלמד מ„בעולת בעל“ (פרשתנו כב, כב). וראה בהנסמן לעיל הערה 1 ולקמן הערה 6.

(5) רמב"ם ה'ל' אישות פ"ג הכ"א. וממשיך שם וכן, א רצה לקדש בשטר מקדשי. וראה יבמות לא, ב „רובא בכספא“. וראה ר"ן ריש קידושין. וראה הערה הבאה.

(6) עדמ"ש הרשב"א וריטב"א ריש קידושין בזה שנקט התנא כסף ברישא.

(7) שם ג, ב.

(8) משפטים כא, יא.

(9) פרשי קדושין שם ד"ה ויצאה.

(10) ובירושלמי שם: כסף בלא ביאה מנין ויצאה חנם אין כסף אם אחרת יקח לו מה זו בכסף אף זו בכסף.

(11) בגמרא שם ד, ב: ואיצטריך למכתב ויצאה חנם ואיצטריך למכתב כי יקח כו'. אבל ראה פרשי שם ד"ה לתנא. ובפניי שם ד"ה ותנא דמיתאי (ובדף ג, ב ד"ה בכסף) כתב דזהו רק לדעת רש"י (דתנא לא ס"ל דלמדין מאין כסף כו'). משאיכ' לדעת התוס'. וראה עצמות יוסף שם. (וראה ריטב"א הנ"ל). וראה תוד"ה כשם שם יג, א. מראה הפנים לירושלמי שם בתחלתו. (וראה פרשי שם ו, ב ד"ה אינה מקדושת. אבני מילואים סי' כח סקט"ז. ועוד).

ולהעיר שבסהמ"צ להרמב"ם שם, ובחינוך שם הביאו הלימוד שהאשה נקנית בכסף מאמרו באמה עברי (ויצאה חנם) אין כסף כו'. אבל בה"ל אישות (פ"ג ה"כ) כתב הרמב"ם, שנאמר כי יקח איש אשה ואמרו חכמים לקוחים אלו יהיו בכסף שנאמר כו'.

(12) שרית צפצפי' דווינסק ח"א סי'.
12